

**АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК ФОРМА КРЕДИТУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ:
ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ**

О. А. БОЯРОВА, кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
e-mail: boyarovalena@mail.ru

Н. П. КУЗИК, кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
e-mail: kn0378@ukr.net

Анотація. Діяльність підприємств агропромислового виробництва забезпечує продовольчу безпеку держави. Незважаючи на це, особливої уваги потребують питання розвитку і вдосконалення фінансово-кредитного механізму, забезпечення державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників з метою нарощування конкурентоспроможної продукції.

Непроста ситуація склалася з кредитуванням суб'єктів господарювання, особливо середніх та малих підприємств. А тому питання розвитку й удосконалення практики використання аграрних розписок, як форми кредитування сільськогосподарських підприємств, становлять інтерес для теорії і практики. Зокрема, актуалізується дослідження теоретико-методологічних та практичних проблем можливостей використання різних видів розписок та відображення нетипових зобов'язань, що виникають, в системі бухгалтерського обліку, для задоволення запитів різних ієрархічних рівнів управління сільськогосподарським підприємством.

Нині, вітчизняними вченими здебільшого розкриті питання використання механізму аграрних розписок, їх забезпечення з урахуванням економічних умов, що супроводжуються глобалізацією виробничо-господарських зв'язків, підвищенням рівня нестабільності та ризикованості ведення аграрного бізнесу. Відсутнє системне й поглиблене наукове дослідження відображення й узагальнення інформації за зобов'язаннями, що виникають за умови залучення фінансових і товарних аграрних розписок в облік та звітності. У науковій статті автори проаналізували чинну нормативну базу, спрямовану на широке застосування аграрних розписок.

Обґрунтовано теоретичні положення і розроблено практичні рекомендації щодо відображення інформації в обліку та звітності аграрних

підприємств за операціями, які виникають при використанні різних видів аграрних розписок. Це дозволить формувати і отримувати достовірну інформацію про залучення додаткових фінансових ресурсів, яка необхідна для виявлення та використання внутрішніх резервів зростання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, зокрема, підвищення ефективності діяльності аграрного підприємства в цілому.

Ключові слова: облік, звітність, аграрні розписки, кредитування, рахунки, сільськогосподарські підприємства

Актуальність. Аграрний сектор економіки України є головною рушійною силою формування національної економіки держави, визначальним чинником економічної та суспільно-політичної стабільності суспільства. Визначальну роль у формуванні аграрного сектору відіграють як внутрішні, так і зовнішні фактори. Серед їх різноманітності особливо важливими є державна підтримка, доступність ресурсів та інвестиційний клімат.

Тривалі військові дії на території України вплинули на рівень надходження іноземних інвестицій. В умовах сьогодення банківські установи теж не можуть забезпечити належне кредитування аграрних підприємств. До того ж, і зміни Податкового кодексу України, які набрали чинності з 1 січня 2016 року, в частині оподаткування сільськогосподарських підприємств, також не найкращим чином вплинули на їх розвиток. Усе це потребує пошуку шляхів виходу з кризової ситуації й одним із можливих залишається залучення інвестицій та кредитування.

Альтернативним методом кредитування підприємств аграрного сектору України є аграрні розписки, які орієнтовані на залучення додаткового фінансування для середніх та малих сільськогосподарських підприємств. Саме аграрні розписки мають допомогти сільськогосподарським товаровиробникам у залученні додаткових кредитних коштів, отриманні насіння, палива, засобів захисту тощо під заставу майбутнього врожаю на вигідних для всіх учасників умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання кредитування сільськогосподарських підприємств було висвітлено у працях М. Я. Дем'яненка, П. Т. Саблука, Н. С. Кручок, Г. М. Калетник та ін. Проте, залишаються малодослідженими практичні питання щодо відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку й звітності підприємства операцій із аграрними розписками.

Мета дослідження – систематизація основних засад застосування фінансових і товарних аграрних розписок, як однієї з форм кредитування сільськогосподарських підприємств, та розробка практичних рекомендацій щодо відображення операцій, що виникають в обліку, й узагальнення їх у звітності з метою забезпечення достовірною інформацією зацікавлених користувачів.

Матеріали і методи досліджень. У процесі дослідження використовувалися наукові методи, що базуються на діалектиці пізнання та об'єктивних законах розвитку економіки. Теоретичні аспекти обліку

досліджувались із застосуванням методів індукції і дедукції, аналізу та синтезу, за допомогою яких визначено тенденції його розвитку, зокрема в частині операцій, що виникають за умови використання аграрних розписок. Системно-комплексний підхід застосовано у процесі дослідження сутності й призначення, видів аграрних розписок, оцінки доробку науковців із питань обліку зобов'язань за аграрними розписками, узагальнення й відображення їх у звітності.

Логічний і монографічний методи використовувалися з метою уточнення класифікації аграрних розписок для відображення відповідних операцій у системі бухгалтерського обліку. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, матеріали Державної служби статистики України, наукові праці та методичні розробки вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, матеріали наукових конференцій та семінарів, особисті спостереження авторів.

Результати дослідження та їх обговорення. Україна у світовій економічній спільноті виступає, у першу чергу, як аграрна держава. Аграрний сектор економіки України забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність держави. Як свідчать дані табл. 1, за період з 2012 до 2015 року. частка виробництва валового внутрішнього продукту, що надходить від сільськогосподарських підприємств до зведеного бюджету України, постійно зростає з 7,82% у 2012 р. до 11,92 % у 2015 р.

1. Динаміка валового внутрішнього продукту (у фактичних цінах)*

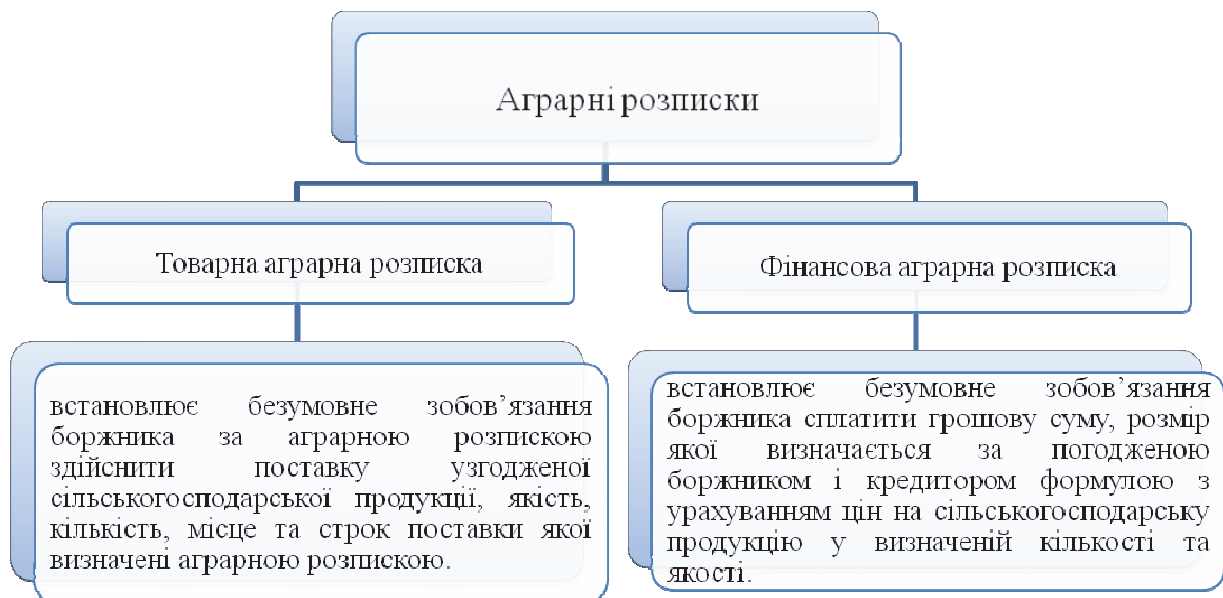
Показники	Роки							
	2012		2013		2014		2015	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Валовий внутрішній продукт всього, у т.ч.	1 404 669	100,0	1 465 198	100,0	1 586 915	100,0	1 979 458	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	109 785	7,82	128 738	8,79	161 145	10,15	236 003	11,92

* Узагальнено за даними Державної служби статистики України.

Враховуючи значну бюджетоутворюючу роль аграрного сектору, необхідно приділяти більше уваги альтернативним методам кредитування аграрних підприємств, таким як аграрні розписки та підтримці їх розвитку на державному рівні. Аграрні розписки успішно використовують сільськогосподарські підприємства різних країн. Провідне місце щодо функціонування аграрних розписок серед країн усього світу займає

Бразилія [1]. Саме досвід Бразилії був джерелом для розробки та подальшого використання в Україні аграрних розписок як нового інструменту кредитування сільськогосподарських підприємств, заставою для якого буде майбутній урожай.

З 2013 р. набрав чинності Закон України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 № 5479-VI (далі – Закон № 5479), який регулює відносини, що виникають під час оформлення, видачі, обігу, виконання аграрних розписок, визначає порядок їх реєстрації та спрямований на створення правових, економічних, організаційних умов функціонування цих документів [1]. Законом № 5479 передбачено поділ розписок на товарні аграрні розписки та фінансові аграрні розписки залежно до виду зобов'язання (див. рисунок). Незалежно від виду розписок, зобов'язання за ними має бути забезпечене заставою його майбутнього врожаю. Предметом такої застави може бути винятково майбутній урожай сільськогосподарської продукції.

Види аграрних розписок залежно від виду зобов'язання

З метою реалізації положень Закону № 5479 створено Державне підприємство «Аграрні реєстри» (наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 січня 2014 року № 29 «Про створення державного підприємства «Аграрні реєстри»), яке є адміністратором Реєстру аграрних розписок та уповноважене здійснювати заходи з розроблення та супроводження програмного забезпечення зазначеного Реєстру, відповідає за технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист даних, що містяться в цьому Реєстрі [4].

Для забезпечення ефективної правової роботи щодо застосування аграрних розписок урядовці ухвалили низку законодавчих актів, серед яких Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку ведення Реєстру аграрних розписок» від 17.07.2013 р. № 665 [4]. Із 09 вересня 2014 року запроваджено пілотний проект з відпрацювання

технології введення в обіг аграрних розписок на прикладі Полтавської області [3]. У межах зазначеного проекту, з початку 2016 р. оформлено 40 аграрних розписок у Полтавській, Харківській, Черкаській та Вінницькій областях. Зокрема, за даними Департаменту агропромислового розвитку Вінницької облдержадміністрації аграрії Вінниччини оформили 24 розписки на суму понад 48,2 млн грн.

Таким чином, аграрні розписки визнано одним зі засобів покращення доступу до фінансових та матеріально-технічних ресурсів, які нині набувають широкого практичного застосування в діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

Як правило, під час укладання аграрних розписок у ролі боржника виступає сільськогосподарське підприємство, а в ролі кредитора – великі постачальники сільськогосподарської продукції та зернотрейдери. Проте узгодження між ними юридичних правових відносин все ж викликає чимало запитань щодо логіки відображення в бухгалтерському обліку боржника та кредитора зобов'язань за аграрними розписками. На жаль, відсутні й спеціальні нормативні документи, роз'яснення, рекомендаційні листи тощо.

Враховуючи, що аграрні розписки за своїм змістом виступають як альтернативна форма кредитування, операції за ними не можуть бути відображені з використанням рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», хоча, по-суті, й надані постачальниками. Виходячи з економічного змісту й призначення аграрних розписок, які надаються під майбутній урожай, та враховуючи термін їх погашення, можна констатувати, що це специфічні поточні зобов'язання. Тому для їх відображення пропонується використання нового субрахунку 686 «Розрахунки за аграрними розписками», за кредитом відображуватимуться зобов'язання за аграрними розписками, що виникають під час оформлення аграрних розписок, за дебетом – їх погашення, списання, анулювання.

Облік розрахунків операцій, що виникають за умови використання товарних аграрних розписок, що фіксують безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції, з використанням пропонованого субрахунку 686 представлено в табл. 2.

Слід зазначити, що база оподаткування ПДВ визначається відповідно до пункту 189.7 статті 189 Податкового кодексу України, виходячи з договірної вартості, визначеної в порядку, встановленому пунктом 188.1 статті 188 ПКУ, тобто без урахування дисконтів або будь-яких інших знижок. Під час виконання товарної аграрної розписки може відбуватися одна з подій – або відвантаження продукції, або оплата вартості продукції, яка буде відвантажена згодом. Тому у платника ПДВ на дату події, що відбулася раніше, виникають податкові зобов'язання з ПДВ за зазначеною операцією.

Особливості облікового відображення зобов'язань за фінансовими аграрними розписками з використанням пропонованого субрахунку 686 подано в табл. 3.

2. Відображення в обліку операцій з використання товарних аграрних розписок

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Отримано від постачальника виробничі запаси під заставу майбутнього урожаю	20 «Виробничі запаси»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
Відображено податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
Списано виробничі запаси на виробництво продукції рослинництва	23 «Виробництво», 39 «Витрати майбутніх періодів»	20 «Виробничі запаси»
Одночасно, переведено заборгованість перед постачальником у заборгованість за аграрними розписками (без ПДВ)	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	686 «Розрахунки за аграрними розписками»
Одночасно, переведено заборгованість перед постачальником у заборгованість за аграрними розписками (на суму ПДВ)	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	686 «Розрахунки за аграрними розписками»
Оприбутковано з виробництва продукцію сільськогосподарського виробництва	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»	23 «Виробництво»
Відвантажено продукцію за рахунок погашення зобов'язання за аграрними розписками	686 «Розрахунки за аграрними розписками»	70 «Дохід від реалізації»
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70 «Дохід від реалізації»	641 «Розрахунки за податками»
Відображено собівартість реалізованої продукції	901 «Собівартість реалізованої продукції»	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»

Запропонована методика обліку дасть можливість виокремлювати кредитні зобов'язання за аграрними розписками у складі поточних зобов'язань підприємства.

Для узагальнення й відображення інформації у Балансі (Звіті про фінансовий стан) підприємства пропонуємо зобов'язання за аграрними розписками відображувати у III розділі пасиву балансу за статтею «Інші поточні зобов'язання», а перелік додаткових статей доцільно було б доповнити (внівши й відповідні зміни у додаток 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») статтею «Поточна кредиторська заборгованість за аграрними розписками» із кодом рядка 1695. Інформація у додатковій статті буде розкриватись за умови відповідності

обов'язковим критеріям: дані, що в ній зазначаються, є суттєвими, а оцінка статті може бути достовірно визначена.

3. Відображення в обліку фінансових аграрних розписок

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Отримано від постачальника виробничі запаси під заставу майбутнього урожаю	20 «Виробничі запаси»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
Відображено податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
Списано виробничі запаси на виробництво продукції рослинництва	23 «Виробництво», 39 «Витрати майбутніх періодів»	20 «Виробничі запаси»
Одночасно, переведено заборгованість перед постачальником у заборгованість за аграрними розписками (без ПДВ)	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	686 «Розрахунки за аграрними розписками»
Одночасно, переведено заборгованість перед постачальником у заборгованість за аграрними розписками (на суму ПДВ)	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	686 «Розрахунки за аграрними розписками»
Оприбутковано з виробництва продукцію сільськогосподарського виробництва	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»	23 «Виробництво»
Відвантажено продукцію покупцю	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	70 «Дохід від реалізації»
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70 «Дохід від реалізації»	641 «Розрахунки за податками»
Відображено собівартість реалізованої продукції	901 «Собівартість реалізованої продукції»	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»
На поточний рахунок надійшли кошти від реалізації сільськогосподарської продукції	31 «Рахунки в банках»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
Погашено зобов'язання за фінансовою аграрною розпискою	686 «Розрахунки за аграрними розписками»	31 «Рахунки в банках»

Висновки і перспективи. Задля впровадження та повноцінного використання аграрних розписок як альтернативного механізму залучення фінансових ресурсів в аграрну сферу, необхідно на законодавчому рівні захистити інтереси всіх учасників цих відносин, врахувати дії форс-мажорних та непереборних обставин, від яких сільськогосподарські виробники втрачають майбутні врожаї. Надалі постає потреба в

поглибленому дослідженні відображення операцій з фінансовими аграрними розписками в бухгалтерському обліку підприємства-боржника й підприємства-кредитора та їх вплив на податкові розрахунки податку на додану вартість та податку на прибуток.

Список літератури

1. Аграрні розписки: оформлення, видача, обіг та виконання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua/u-pravovomu-poli/1650-agrarni-rozpysky-oformlennia-vydacha-obig-ta-vykonannia.html>
2. Про аграрні розписки : закон України від 06.11.2012 р. № 5479-VI. [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>.
3. Про запровадження пілотного проекту з відпрацювання технології введення в обіг аграрних розписок : наказ Мінагрополітики України від 04.09.2014 р. № 331/1471/5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0331730-14>
4. Про затвердження порядку ведення Реєстру аграрних розписок : постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 р. № 665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/665-2013-%D0%BF>
5. Про створення державного підприємства “Аграрні реєстри» : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 січня 2014 року № 29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-stvorennja-derzhavnogo-pidpriemstva-agrarni-reestri-doc182254.html>
6. Саблук П. Т. Аграрний сектор України: інституційні засади подальших трансформацій / Саблук П. Т. // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 2. – С. 238–240.

References

1. Ahrarni rozpysky: oformlennia, vydacha, obih ta vykonannia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.agro-business.com.ua/u-pravovomu-poli/1650-agrarni-rozpysky-oformlennia-vydacha-obig-ta-vykonannia.html>.
2. Pro ahrarni rozpysky: zakon Ukrainy vid 06.11.2012 r. № 5479-VI . [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5479-17>.
3. Pro zaprovadzhennia pilotnoho proektu z vidpratsiuvannia tekhnolohii vvedennia v obih ahrarnykh rozpysok: nakaz Minahropolityky Ukrainy vid 04.09.2014 r. № 331/1471/5. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0331730-14>.
4. Pro zatverdzhennia poriadku vedennia Reiestru ahrarnykh rozpysok: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.07.2013 r. № 665 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/665-2013-%D0%BF>.
5. Pro stvorennia derzhavnogo pidpriemstva “Ahrarni reiestry»: nakaz Ministerstva ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy vid 23 sichnia 2014 roku № 29. [Elektronnyi resurs].– Rezhym dostupu : <http://document.ua/pro-stvorennja-derzhavnogo-pidpriemstva-agrarni-reestri-doc182254.html>.
6. Sabluk, P. T. (2011). Ahrarnyi sektor Ukrainy: instytutsiini zasady podalshykh transformatsii / Sabluk P. T. // Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, 2, 238–240.

АГРАРНЫЕ РАСПИСКИ КАК ФОРМА КРЕДИТОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: УЧЕТ И ОТРАЖЕНИЕ В ОТЧЕТНОСТИ

**Е. А. Боярова,
Н. П. Кузик**

***Аннотация.** Деятельность предприятий агропромышленного производства обеспечивает продовольственную безопасность государства. Несмотря на это, особого внимания требуют вопросы развития и совершенствования финансово-кредитного механизма, обеспечение государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей с целью наращивания конкурентоспособной продукции.*

Непростая ситуация сложилась с кредитованием субъектов хозяйствования, особенно средних и малых предприятий. Поэтому вопросы развития и совершенствования практики использования аграрных расписок, как формы кредитования сельскохозяйственных предприятий, представляют интерес для теории и практики. В частности, актуализируется исследование теоретико-методологических и практических проблем возможностей использования различных видов расписок и отображение обязательств, возникающих в системе бухгалтерского учета, для удовлетворения запросов различных иерархических уровней управления сельскохозяйственным предприятием.

В настоящее время отечественными учеными в основном раскрыты вопросы использования механизма аграрных расписок, их обеспечения с учетом экономических условий, сопровождающихся глобализацией производственно-хозяйственной деятельности, повышением уровня нестабильности и рисков ведения аграрного бизнеса. Отсутствует системное и углубленное научное исследование отражения и обобщения в учете и отчетности предприятий информации по обязательствам, возникающим при условии привлечения финансовых и товарных аграрных расписок. В научной статье авторы проанализировали действующую нормативную базу, направленную на широкое применение аграрных расписок.

Обоснованы теоретические положения и разработаны практические рекомендации по отражению информации в учете и отчетности аграрных предприятий по операциям, возникающим при использовании разных видов аграрных расписок. Это позволит формировать и получать своевременно полную информацию о привлечении дополнительных финансовых ресурсов, которая, в свою очередь, необходима для выявления и использования внутренних резервов роста конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции, в частности, повышения эффективности деятельности аграрного предприятия в целом.

Ключевые слова: *учет, отчетность, аграрные расписки, кредитование, счета, сельскохозяйственные предприятия*

THE AGRARIAN RECEIPTS AS FORMS OF CREDITING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING IN PRESENTATION

O. A Boyarova,
N. P. Kuzyk

Abstract. *Up to date, corporate activities of agrarian business issue food supply security of state. Despite this, special emphasis are requiring such issues as development and improvement of financial credit system, implementation state support of agricultural producers for the purpose of increasing competitive products.*

Sensitive issue has arised with credit financing of entities, especially medium and small enterprises. For the very reason considerations of development and improvement practice in using of agrarian receipt as method financial crediting of agricultural entities are not without interest for theory and practice. In particular, investigation theoretical and methodological, practical problems of using different type of receipts and display uncharacteristic liabilities, that issues in system of accounting, for satisfaction different requests hierarchical level of management agricultural entities are actualization.

At present, are disclosed list of questions which include using gear agrarian receipts, their provide in compliance with economic conditions, which are accompanied by globalization of operational relations, increasing level of uncertainty and threats providing business by native academic specialist.

Are missing persistent and in-depth scientific study of presentation and consolidation of information in liabilities, which issue on the basis with the participation of financial and commercial receipts in accounting and financial statements.

In scientific article have provided analysis of the regulatory framework in place by authors, are directed on the wide using agrarian receipt. Theoretical states and recommended practices have conditioned and processed on operations issue underutilization different type of agrarian receipts. It will allow to form and receive reliable information about soliciting more financial assets, which necessary to exposure and using internal provisions for increasing competitive agricultural products, in particular, increasing effectiveness enterprise activity in the aggregate.

Keywords: *accounting, financial statements, agrarian receipts, loans, accounts, agricultural enterprises*